

Nærings- og fiskeridepartementet

https://svar.regjeringen.no/nb/registrer_horingsuttalelse/H2624173/

Oslo, 12. mars 2019

Høringsinnspill fra Foreningen for innovasjonsselskaper i Norge (FIN) ***Utredning av insentiver for kommersialisering av forskningsresultater i UH-sektoren***

Foreningen for innovasjonsselskaper i Norge (FIN) består av ca. 30 innovasjonsselskaper, hvorav 8 er teknologioverføringskontorer (TTOer). Dette er en høring som i aller høyeste grad angår TTOene da de er tilknyttet universiteter og forskningsinstitusjoner. Vi hadde satt pris på om Nærings- og fiskeridepartementet oppførte oss som høringsinstans ved fremtidige høringer som angår våre medlemmer.

FIN er veldig positiv til at det legges frem en rapport (Menon-publikasjon nr. 9/2018) som ser på hvordan vitenskapelig ansatte og studenter ved universiteter og høyskoler motiveres til å kommersialisere sin forskning. Det er betydelige summer som investeres i offentlig finansiert forskning, og derfor svært viktig at forskningen kommer samfunnet til gode, ofte i form av kommersialiseringsprosesser. Rapporten påpeker at TTO-systemet har blitt mer profesjonalisert de senere år, og at TTOene i økende grad kan vise til positive resultat. Å få innsikt i hvordan man kan motivere forskere og institusjonene hvor de arbeider til ytterligere å delta i kommersialiseringsprosesser, vil derfor være svært verdifull innsikt som gjør at TTOene kan effektivisere sitt arbeid.

Felles for TTOene er at deres kjernevirksomhet består av å bringe teknologibaserte ideer fra forskere, gründere eller eksisterende næringsliv ut i markedet gjennom selskapsetablering, lisensiering eller industrielt samarbeid. Til tross for et felles oppdrag, er det store variasjoner mellom deres eier- og finansieringsstruktur og fagmiljøene de arbeider på vegne av. De regionale økosystemene de er del av varierer også.

FIN vil komme med kommentarer til rapportens innhold generelt og deretter de syv spesifikke forslagene.

Generelt

Menon-publikasjonen inneholder en del gode betraktninger og forslag. For eksempel tydeligere målstyring av universitetene og tilknyttede TTOer, økte finansieringsmuligheter for TTOene, insentiver og merittering av innovasjon i akademia.

På generelt grunnlag er vår kommentar at rapporten med varierende grad av presisjon beskriver dagens aktører og hvordan forskere ved de største universitetene insentiveres. Publikasjonen bærer

preg av at det har blitt arbeidet med informasjonsinnhenting over noe tid. Den beskriver derfor en virkelighet som TTOene delvis ikke kjenner seg igjen i. I tillegg er det til tider vanskelig å se sammenhengen mellom utredningen og de syv spesifikke anbefalingene. Hvordan man skal forholde seg til dagens situasjon hvor flere offentlige aktører sammen eier en TTO, og deler på ressurser og kostnader er vanskelig å se i forslagene. Det er vel og bra at man ønsker å sette krav til institusjonene, å insentivere flere forskere og bedre legge til rette for at disse lykkes med innovasjonsarbeidet, men det er ikke det samme som at man skal bygge ned og redusere den økonomiske handlekraften til de verktøyene som har stått for sektorens profesjonalisering og betydelige fremgang de senere år.

Rapporten blander sammen en del viktige begreper og kommer med noen antakelser som ikke uten videre er korrekte. Dette dreier seg om at det i stor grad settes likhetstegn mellom oppfinner og gründer, og at man blander sammen lisensinntekter og gevinst fra aksjesalg. Publikasjonen legger også til grunn en snever forståelse av innovasjonsbegrepet. Diskusjonen om insentivene i rapporten bygger i stor grad på at kommersialisering av forskning er en idé som kan patenteres. TTOene tar i økende grad innover seg en bredere forståelse av innovasjon, som ikke kun bygger på teknologiske kommersialiseringsprosjekter, men som også innbefatter prosjekter hvor en er avhengig av samarbeid på tvers av en rekke aktører for å komme frem til løsninger som har en stor samfunnsnytte. Denne forståelsen av innovasjon er en tydelig trend internasjonalt, og etter hvert også godt beskrevet i faglitteraturen. I tillegg er studentaspektet nærmest fraværende i rapporten.

FIN mener at det er fornuftig å se til utlandet for å lære av land som har vellykkede TTO-systemer, men at dette må gjøres med en viss varsomhet. Det er viktig å være oppmerksom på at det norske TTO-systemet er betydelig yngre enn i USA og de fleste europeiske land, og evalueringer viser også at de norske TTOene forbedrer seg fra år til år, men at det tar noe tid å utvikle aktører som leverer på det nivået man sikter mot. Dessuten må man ta hele økosystemet med virkemidler og aktører i betraktning når man sammenligner land. Flere TTOer i USA, som for eksempel Stanford TTO, arbeider i et økosystem hvor business angels og gründerne nærmest står i kø for å arbeide videre med ideer som kommer fra verdensledende forskningsmiljøer. Dette er et scenario norske TTOer gjerne skulle vært del av, men det er dessverre ikke virkeligheten.

Rapportens syv forslag

Forslag 1: Større andel av inntekter fra IPR kanaliseres til forskerne

Vi anbefaler at man øker forskernes andel av inntekter fra IPR fra 33 til 49 prosent. Dette innebærer en markant økning av inntektsandelen, men signaliserer samtidig at eierskapet til IPR ligger hos universitetet. Dagens inntektsinndeling er nedfelt i universitetenes IPR-policy, og denne politikken råder de i dag selv over.

Kommentar: FIN mener at dagens tredelings-modell fungerer på en god måte (1/3 oppfinner, 1/3 fagmiljø, 1/3 TTO). Dette er også en modell som man finner i sammenlignbare land. TTOene erfarer at forskerne ikke hovedsakelig motiveres av personlig vinning, men av at deres forskning kommer samfunnet til gode og at de får anerkjennelse fra arbeidsgiver og samfunnet for øvrig.

Forslag 2: Større andel av inntekter kanaliseres fra IPR til institutt

Minst 50 prosent av kommersialiseringsinntektene (lisens og salg av eierandeler) som tilfaller universitetet/TTOen bør gå tilbake til instituttene der forskerne arbeider. Det er behov for mer fastlagte rutiner knyttet til overføring av midler til institutt/forskergrupper, sett opp mot dagens praksis. Vi anser det som mest praktisk at endringer i universitetenes rutiner på dette feltet følges opp i styringsdialogen med departementet, og at universitetene gir en viss grad av frihet knyttet til dette spørsmålet.

Kommentar: Forslaget om at en større andel av inntekter fra lisensiering av IPR kanaliseres til institutt er positiv. Vår erfaring tilsier også at det er svært motiverende for forskere å skaffe økte inntekter til sin egen forskergruppe, og at dette kan være et sterkt insentiv for kommersialisering. FIN vil derimot ikke anbefale en nasjonal regulering, men la dette være opp til institusjonenes ledelse.

Forslag 3: Etablere fleksibel avtale for bruk av IPR i spinout-selskaper

Ved en selskapsetablering (spinout) løfter man i prinsippet den kommersielle aktiviteten ut av universitetet, både organisatorisk og beslutningsmessig. Det innebærer med andre ord at forskeren i større grad inntar en klassisk gründerfunksjon med større driftsmessig ansvar og risiko. Da bør gründeren tildeles en helt sentral rolle i selskapet. Gründeren bør kunne velge mellom å inngå en lisensavtale med TTOene, å kjøpe ut rettigheter eller å tilby en begrenset eierandel til UoH. Ved å tilby en slik meny av valg reduserer man sannsynligheten for eventuelle konflikter, og man flytter litt av forhandlingsmakten over til forskeren, ettersom universitetet ellers sitter på all forhandlingsmakt fordi de eier rettighetene til teknologien.

Kommentar: I rapporten settes det i stor grad likhetstegn mellom oppfinner og gründer, og disse begrepene brukes om hverandre. Det legges til grunn at en oppfinner har et ønske om – og evner – å bli en gründer. Til tross for at stadig flere forskere innehar midlertidige roller i et spin-off selskap og også eierandeler i form av aksjer, hører det fremdeles sjeldenhetene til at de ønsker å ta det hele og fulle ansvaret og følge prosjektet hele veien ut i markedet og til resultatene kommer samfunnet til gode.

FIN er enig i at det hadde vært interessant å se på ulik praksis for hvordan TTOene erverver seg eierskap i oppstartsselskaper. En harmonisering ville ha sørget for at forskere opplever å bli behandlet noenlunde likt. Samtidig er det viktig å understreke at TTOene er forskjellige og har ulike forutsetninger. Hver TTO er selv best i stand til å vurdere hvilke mekanismer for eierskap som bør benyttes. Flexibiliteten i dette systemet bør ivaretas for å sikre at man ikke oppnår motsatt effekt av det man ønsker (se forslag 4).

Forslag 4: Begrensninger mht. TTOenes eierandeler i spinout-selskaper

I likhet med Startup guiden til Stanford University og IP-utvalget ved UiOs uttalelse i vinter, mener vi at TTOenes eierandel i spinout-selskapene bør være lav. Vi tror at man bør operere med en maksgrænse på 10 prosent eierskap.

Kommentar: FIN støtter ikke dette forslaget. Norge har ikke et økosystem slik som det for eksempel er ved noen forskningsmiljøer i USA, hvor investorer og gründerne i utstrakt grad involverer seg i ideer fra forskningsmiljøene. Denne "markedssvikten" forsøker TTOene å løse etter beste evne ved selv å bidra inn i tidligfase av selskaper. Selskapene som TTOene etablerer er langt fra investorklare i begynnelsen og dersom Menon-rapportens forslag om å begrense TTOenes eierandeler i spinout-

selskaper settes til maks 10 prosent, frykter TTOene at det vil bli en sterk reduksjon i antall spin-off selskaper de kommende årene.

Det er et stort spenn i eierfordelingen i selskaper og hvem som skal være driver i selskapene fremover. TTOene erfarer at forskerne verken har nok kompetanse, tid eller vilje til å involvere seg tilstrekkelig i den prosessen som ligger foran dem. Generelt er det de selskapene med lav TTO-eierandel og deltakelse som har størst utfordringer med å utvikle seg videre. Etter hvert som TTOene har blitt mer profesjonelle med mer ansvar har de fått svært god innsikt i hva som kreves og hvordan man legger til rette for at det kommer på plass – rapporten peker også på at dette har gitt økonomiske resultater. Denne utviklingen bør stimuleres ytterligere, gjennom å gi TTOene enda mer ansvar og utvidet mandat mht. eierskap.

Forslag 5: Inkludere kommersialiseringsmål som BOA-indikator

En måte å få kommersialisering av forskning tydeligere opp på agendaen i administrasjonen ved universitetene er å inkludere kommersialiseringsmål som indikator under BOA-feltet. Gjennom utviklingsavtalene mellom UoH-institusjonene og eierdepartement vil man også kunne styrke fokuset på kommersielt rettet arbeid.

Kommentar: FIN støtter dette forslaget.

Forslag 6: Innføre sentrale regler for kommersialiseringspermisjon

Det er mulig å tilby vitenskapelig ansatte en såkalt kommersialiseringspermisjon som gjør det mulig for dem å være borte fra sin ordinære stilling i eksempelvis tre år. Når dette kombineres med at en stor andel av inntektene kan tilfalle instituttet, får man en konsistent modell som motiverer eventuell innvilgelse av permisjon.

Kommentar: FIN støtter dette forslaget.

Forslag 7: Endre UoH-institusjonenes styring av og relasjon til TTOene

Vi anbefaler at eierdepartementet raskest mulig stiller krav til at universitetene utformer konkrete overordnede styringsmål som gjør det mulig å bli målt på. Dette bør være inntektsmål. Vi tror også at det er på tide med en revurdering av organiseringen av TTOene og at det er behov for i noe større grad å rendyrke eiermodellen – enten i form av at TTOene integreres fullt inn i universitet eller i form av at TTOene omdannes til organisasjoner der UoH-institusjonenes eierskap og styring tones kraftig ned. I sistnevnte løsning vil UoH-institusjonene stå friere til å kjøpe tjenester fra TTOene ved behov, og TTOene vil kunne tilby sine tjenester til flere UoH-aktører i konkurranse med andre tilbydere.

Kommentar: FIN er enig i publikasjonens forslag om at eierdepartementet bør stille krav til at universitetene utformer konkrete overordnede styringsmål for TTOene, men er uenig i at inntektsmål er det mest sentrale. Teknologioverføring innbefatter mye mer enn kommersielle inntekter. Samfunnsoppdraget og å få den anvendte forskningen ut i samfunnet er i de fleste tilfeller langt viktigere enn inntektene. Eksempelvis er TTOene involvert i flere prosjekter hvor samfunnsnyttene er svært stor i form av forbedret livskvalitet, ivaretagelse av miljøet og besparelser for det offentlige, men hvor det ikke er snakk om stor kommersiell inntjening.

Når det gjelder organisering av TTOene, vil en alternativ modell hvor UoH-institusjonenes eierskap og styring tones kraftig ned føre med seg flere ulemper. Det vil riktignok føre til at UoH-institusjonene vil stå enda friere til å kjøpe tjenester fra TTOene ved behov, og at TTOene i en slik modell vil kunne tilby sine tjenester til flere UoH-aktører i konkurranse med andre tilbydere. Samtidig er regional tilstedeværelse en forutsetning for et velfungerende TTO-system. TTOenes resultater avhenger av opparbeidet kompetanse og tillitsforhold til de fagmiljøene de betjener og regionalt næringsliv. Tillit er nødvendig for å stimulere forskerne til å melde inn nye ideer, og dersom fagmiljøene i økende grad må forholde seg til nye personer og TTOer kan dette redusere deres vilje til å arbeide med kommersialisering.

FIN mener derfor at den fleksibiliteten som kreves for utøvelse av mandat og eierskap i spinout-selskaper, best ivaretas dersom TTOene fortsetter å være organisert som aksjeselskap. Kjeller Innovasjon og SINTEF TTO er heller ikke tilknyttet universitet, men forskningsinstitutter, og en annen form for eierskap enn universitetene kunne med fordel vært tydeligere belyst i rapporten. En større utredning av fordeler og ulemper knyttet til eierskapsform ble også utarbeidet i forbindelse med etableringen av TTO-kontorene i 2003, og også da ble det konkludert at organisering som aksjeselskap var å foretrekke. Dessuten ser vi allerede i dagens modell en form for spesialisering av TTOene, der ulike miljøer som universiteter, høyskoler, sykehus, institutter og næringsliv benytter TTOer på tvers, uavhengig av eierskap og avhengig av type kommersialisering og kompetanse i de ulike TTOene.

FINs medlemmer vil jobbe videre med de av anbefalingene som har betydelig forbedringspotensial, og bidra til at myndighetene får innsikt i hvorfor noen av forslagene ikke vil gi ønsket effekt.

Ta gjerne kontakt om dere har spørsmål.

Vennlig hilsen

Anders Haugland, styreleder

Trine Ellingsen, daglig leder

Foreningen for innovasjonsselskaper i Norge (FIN) representerer innovasjonsselskaper: forsknings- og kunnskapspark, teknologioverføringskontorer og kommersialiseringsaktører (TTOer/KA). Våre medlemmer er også klyngeoperatører og drifter inkubatorer og akseleratorprogrammer. Flere har egen investeringsvirksomhet eller tett relasjoner til kapitalmiljøer og private investorer. FIN er et bransjeforum i Abelia – NHOs forening for kunnskaps- og teknologibedrifter.